

NÁZEV KURZU:

ÚVOD DO RELIGIONISTIKY

ANOTACE:

Kurz uvádí posluchače prvního ročníku religionistiky do vědeckého studia náboženství prostřednictvím přiblížení nejdůležitějších pojmů, teoretických perspektiv a metod religionistiky. Nabízí tím rovněž základní orientaci v aktuálně řešených tématech studia náboženství, přičemž klade důraz na jejich aktivní prodiskutování.

ROZSAH: Pá 23. 09. 10:00--11.35, 11:40--13.15, Pá 21.10. 10:00--11.35, 11:40--13.15, Pá 02.12 10:00--11.35, 11:40--13.15 (místnost D 22)

SYLABUS:

1. Religionistika jako věda – pojem náboženství (23. 09. 2005)

2. Základní religionistické pojmy (21. 10. 2005)

Četba:

- Mírcea Eliade, *Mýtus o věčném návratu*, Praha: Oikúmené 1993, 21-24, 29-37.
- Mírcea Eliade, *Posvátné a profánní*, Praha: Česká křesťanská akademie 1994, 49-80.
- Max Weber, „Objektivita sociálněvědního a sociálněpolitického poznání“, in: Max Weber, *Metodologie, sociologie a politika*, Praha: Oikúmené 1998, 39-57.

3. Metody religionistiky (02. 12. 2005)

Četba:

- William E. Paden, *Bádání o posvátnu: Náboženství ve spektru interpretací*, Brno: Masarykova univerzita 2002, 43-99.
- Břetislav Horyna, *Úvod do religionistiky*, Praha: Oikúmené 1994, 87-113.
- Jacques Waardenburg, *Bohové zblízka. Systematický úvod do religionistiky*, Brno: Masarykova Univerzita – Brno: Georgetown 1997, 108-133.

STUDIJNÍ LITERATURA:

- Eliade, M.: *Mýtus o věčném návratu*, Praha: Oikúmené 1993, 21-24, 29-37.
- Eliade, M.: *Posvátné a profánní*, Praha: Česká křesťanská akademie 1994, 49-80.
- Funda, O. A.: „Rozdíl mezi teologem a religionistou“, *Religio* 1/2, 1993, 177-179.
- Geertz, C.: „Náboženství jako kulturní systém“, in: Clifford Geertz, *Interpretace kultur: Vybrané eseje*, Praha: Sociologické nakladatelství 2000, 103-145.
- Heller, J. – Mrázek, M.: *Nástin religionistiky: Uvedení do vědy o náboženstvích*, Praha: ÚCN – Kalich 1988.
- Horyna, B.: „Religionistika a teologie“, *Religio* 1/2, 1993, 183-189.
- Horyna, B.: *Úvod do religionistiky*, (Rubikon 2), Praha: Oikúmené 1994.
- Paden, W. E., *Bádání o posvátnu: Náboženství ve spektru interpretací*, (Religionistika 11), Brno: Masarykova univerzita 2002.
- Skalický, K.: *Po stopách neznámého Boha*, Svitavy: Trinitas – Řím: Křesťanská akademie²1999 (1. vyd. 1994).
- Štampach, O.: „Může být teolog religionistou?“, *Religio* 1/2, 1993, 180-182.
- Waardenburg, J.: *Bohové zblízka: Systematický úvod do religionistiky*, (Religionistika 2), Brno: Masarykova univerzita – Georgetown 1997.
- Weber, M.: „Objektivita sociálněvědního a sociálněpolitického poznání“, in: Max Weber, *Metodologie, sociologie a politika*, Praha: Oikúmené 1998, 39-57.
- Werner, K.: „K metodologii studia náboženství se zvláštním ohledem na roli filozofie náboženství a na

POŽADAVKY NA UZAVŘENÍ KURZU:

Konspekt. Na každou přednášku studenti zpracují konspekt (max. 2 strany, tj. max. 3600 znaků včetně mezer) z uvedené literatury a **do čtvrtka 12.00 hodin v týdnu výuky** (4. 11, 2. 12) odevzdají v elektronické podobě prostřednictvím Informačního systému MU. Elektronická cesta odevzdávání: studijní materiály - složka „Konspekty“ - dílčí složky pro jednotlivé texty.

Seminární práce. Do **15. prosince 2005 do 14,00 hodin** studenti odevzdají seminární práci v rozsahu max. 10 normovaných stran (tj. max. 18 000 znaků včetně mezer) jak v elektronické podobě prostřednictvím Informačního systému MU (elektronická cesta odevzdávání: studijní materiály - složka „Seminární práce“), tak v tištěné podobě prostřednictvím sekretariátu ústavu. V práci budou komparovány tři následující tituly:

- Jan Heller – Milan Mrázek, *Nástin religionistiky: Uvedení do vědy o náboženstvích*, Praha: ÚCN – Kalich 1988.
- Břetislav Horyna, *Úvod do religionistiky*, (Rubikon 2), Praha: Oikúmené 1994;
nebo
Jacques Waardenburg, *Bohové zblízka: Systematický úvod do religionistiky*, (Religionistika 2), Brno: Masarykova univerzita – Georgetown 1997.
- Karel Skalický, *Po stopách neznámého Boha*, Svitavy: Trinitas – Řím: Křesťanská akademie 1999 (1. vyd. 1994).

Seminární práce musí být opatřena seznamem použité literatury a průběžným poznámkovým aparátem. V případě závažných (formálních i obsahových) nedostatků může být text vrácen k přepracování. Jméno posuzovatele a hodnocení seminární práce je zpřístupněno v Informačním systému MU (poznámkový blok učitele).

Zkouška (kredit A).

Vstupní předpoklady:

- odevzdání všech konspektů ze zadané literatury ve stanovených termínech
- přijetí seminární práce

Vlastní zkouška probíhá ústně a zahrnuje:

- rozpravu nad seminární prací
- ověření znalostí v zadaném rozsahu (viz Tematické okruhy ke zkoušce)

VYUČJÍCÍ: PhDr. David Václavík, Ph.D.

ZKOUŠKA A LITERATURA KE ZKOUŠCE

Tematické okruhy ke zkoušce:

RELIGIONISTIKA JAKO VĚDA

Vymezení vědy a klasifikace věd

- předmět a metoda, falzifikace a verifikace, relativita a objektivita
- přírodní, společenské a humanitní vědy

Postavení religionistiky v systému věd

- religionistika jako antropologická disciplína
- religionistika a filozofie (filozofie náboženství)
- religionistika a teologie (teologie náboženství)

PŘEDMĚT RELIGIONISTIKY

Pojem náboženství

- obecná výstavba definice (definiendum, definiens, genus proximum, differentia specifica)
- substanční definice náboženství (R. Otto, É. Durkheim)
- funkcionální definice náboženství (J. M. Yinger)
- symbolické definice náboženství (C. Geertz)

Typologie náboženství

- obecná výstavba typologie (ideální typ)
- obecné typologie náboženství
- příklady dílčích religionistických typologií

Hlavní pojmy obecné religionistiky

- totemismus, magie
- typologie nadlidských bytostí (héroové, démoni, bohové)
- mýtus
- rituál

METODY RELIGIONISTIKY

Historická religionistika

- principy historické metody a její použití v religionistice
- problém obecných dějin náboženství
- teorie o původu a vzniku náboženství

Srovnávací religionistika

- principy komparativní metody a její použití v religionistice
- hodnotící a vědecké komparace náboženství
- problém etnocentrismu

Fenomenologie náboženství

- deskriptivní fenomenologie náboženství (P. D. Chantepie de la Saussaye)
- filozofická fenomenologie (E. Husserl) a její vliv na fenomenologii náboženství
- klasická fenomenologie náboženství (G. van der Leeuw)

Hermeneutická religionistika

- hermeneutika v historii a filozofii a její uplatnění v religionistice
- totální hermeneutika (M. Eliade)
- aplikovaná hermeneutika (J. Waardenburg)

Kontextuální religionistika

- sociologie náboženství (K. Marx, É. Durkheim, M. Weber)
- psychologie náboženství (S. Freud, C. G. Jung)
- antropologie náboženství (E. B. Tylor, J. G. Frazer, C. Lévi-Strauss, C. Geertz)
- geografie náboženství

DĚJINY RELIGIONISTIKY

Světová religionistika

- rámcový přehled dějin světové religionistiky
- mezinárodní religionistické organizace
- mezinárodní religionistická periodika

Česká religionistika

- rámcový přehled dějin české religionistiky
- hlavní religionistická pracoviště v ČR
- česká odborná periodika o náboženství

Literatura:

Povinná literatura:

- Eliade, M.: *Mýtus o věčném návratu*, Praha: Oikúmené 1993, 21-24, 29-37.
- Eliade, M.: *Posvátné a profánní*, Praha: Česká křesťanská akademie 1994, 49-80.
- Funda, O. A.: „Rozdíl mezi teologem a religionistou“, *Religio* 1/2, 1993, 177-179.
- Geertz, C.: „Náboženství jako kulturní systém“, in: Clifford Geertz, *Interpretace kultur: Vybrané eseje*, Praha: Sociologické nakladatelství 2000, 103-145.
- Heller, J. – Mrázek, M.: *Nástin religionistiky: Uvedení do vědy o náboženstvích*, Praha: ÚCN – Kalich 1988.
- Horyna, B.: „Religionistika a teologie“, *Religio* 1/2, 1993, 183-189.
- Horyna, B.: *Úvod do religionistiky*, (Rubikon 2), Praha: Oikúmené 1994.
- Paden, W. E., *Bádání o posvátnu: Náboženství ve spektru interpretací*, (Religionistika 11), Brno: Masarykova univerzita 2002.
- Skalický, K.: *Po stopách neznámého Boha*, Svitavy: Trinitas – Řím: Křesťanská akademie 2¹1999 (1. vyd. 1994).
- Štampach, O.: „Může být teolog religionistou?“, *Religio* 1/2, 1993, 180-182.
- Waardenburg, J.: *Bohové zblízka: Systematický úvod do religionistiky*, (Religionistika 2), Brno: Masarykova univerzita – Georgetown 1997.
- Weber, M.: „Objektivita sociálněvědního a sociálněpolitického poznání“, in: Max Weber, *Metodologie, sociologie a politika*, Praha: Oikúmené 1998, 39-57.
- Werner, K.: „K metodologii studia náboženství se zvláštním ohledem na roli filozofie náboženství a na postavení teologie“, *Religio* 1/1, 1993, 7-26

Doporučená literatura:

- Braun, Willi – Russel McCutcheon (eds.), *Guide to the Study of Religion*, London: Cassell 2000.
- Fay, Brian, *Současná filozofie sociálních věd*, Praha: SLON, 2002.
- Horyna, Břetislav – Helena Pavlincová, „Nástin dějin religionistiky“, in: Břetislav Horyna – Helena Pavlincová, *Dějiny religionistiky: Antologie*, Olomouc: Nakladatelství Olomouc 2001, 7-76.
- Komorovský, Ján, *Religionistika: Veda o náboženstvích sveta a jej pomocné disciplíny*, Bratislava: Univerzita Komenského 1994.
- Kippenberg, Hans G. – Kocku von Stuckrad, *Einführung in die Religionswissenschaft*, München: C. H. Beck 2003.
- Štampach, Odilo Ivan, *Náboženství v dialogu: Kritické studie na pomezí religionistiky a teologie*, Praha: Portál 1998.
- Taylor, Mark C. (ed.), *Critical Terms for Religious Studies*, Chicago – London: University of Chicago Press 1998.